

ARMAND CARDONA TORRANDELL: UN COMBAT DE TANTS ANYS ENRERA

Joan Callejón Cabrera

No sé si podria resultar molt, poc o gens honest per a la sensibilitat atribolada d'algú que, prenent com a excusa l'Armand Cardona Torrandell, hom pugui fer un esbós de crònica o de memòries vilatanes -amb continguts culturals i especialment religiosos- de la Vilanova dels anys cinquanta; i, a la inversa, amb el pretext d'aquesta realitat de referència hom pugui parlar dels neguits i desassossecos incessants de l'Armand tot lligant-los amb els protagonistes i comparses de l'esmentat i peculiar moment vilanoví.

Caldria, d'entrada, donar una pinzellada globalitzadora de l'atmosfera ideològica de la famosa dècada dels cinquanta -rovell de l'ou de l'aclaparadora postguerra- a la nostra vila i a tot el Principat. Caldria buscar i trobar, per tant, uns mots, decididament definidors i comprensibles, que revelessin l'entrellat d'aquell *temps* fosc, que la nostra vila -vulguis no vulguis- va haver de consumir. No fóra excessiu d'arriscar la següent síntesi: una generalitzada i matussera voluntat -per part dels vencedors de la incivil contesa- de portar a terme un lent i progressiu buidatge de tot allò que intrínsecament constituïa la realitat *cultural* -en un sentit humanament ampli- d'una societat vençuda i trepitjada. Atacs sistematitzats contra una llengua i contra tota mena de referents universals ben específics, que haurien de generar la despersonalització de cada un dels membres de la tribu i de la mateixa tribu anorreada. A més: el malson d'unes banderes omnipresents d'esgrogueïda arrogància, les grans paraules sense coherència de signes, la imposició d'una única i barroera veu allargassada i *standard*, un inacabable silenci amb esgarrifosa coral de tòpics i d'inqüestionables adhesions, una voluntat intolerable de trencar els vincles i els moments de la història específica d'una comunitat ben definida.

Tot això i més encara. Podia haver-hi un camí de solució davant d'un caos semblant? Per a contrarestar la situació, per a intentar d'adreçar-la, per a fer menys abrupte l'esdevenidor immediat hi havia tan sols aleshores, oficiosament parlant, una força *fàctica* imprevista: unes determinades esglésies locals del nostre país. Cal precisar: uns determinats clergues de determinades parròquies urbanes que, majoritàriament, exercien en aquell moment el minso ofici de *vicari*.

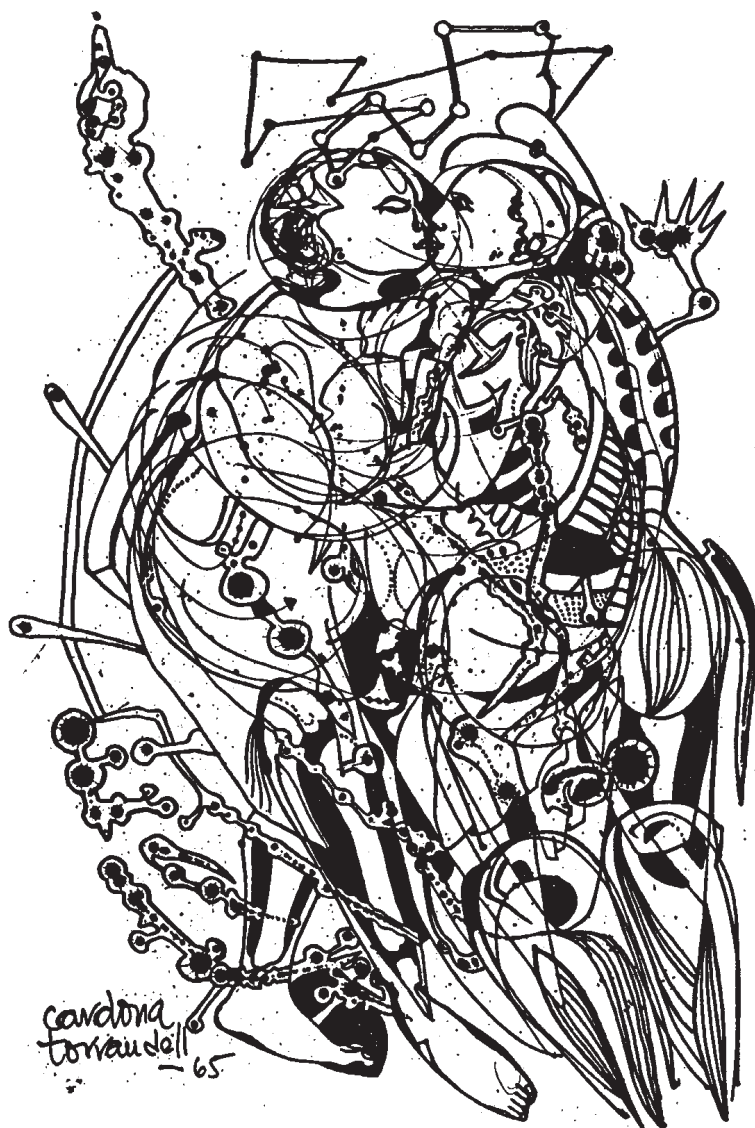
A Vilanova i la Geltrú, als inicis dels cinquanta, tenien assignada aquesta categoria del primer escalafó eclesiàstic dos homes singulars: Casimir Martí, a la parròquia de baixamar; Ricard Pedrals, a la parròquia arxiprestal de sant Antoni. De cap de les maneres aquests dos joves mossens -i molts dels posteriors, tampoc- no es quedaren tancats al despatx capellanesc, pentinant el gat o els gats de les diverses dependències. Ben a l'inrevés, es buscaren feina al carrer. Dialogaren, primer, amb persones preocupades per la realitat i difusió d'un missatge, seriós i transcendent,

Reembres, núm. 7. Any 1995. Pàgs. 11-16.

que possibilités el trencament de la confusió regnant. Després intensificaren un diàleg, lliure i generós, en el qual tothom tingués el seu espai i la possibilitat de dir-hi la seva.

Aconseguit un considerable grup de persones, majoritàriament joves, amb un cúmul d'inquietuds culturals comunes, organitzaren els dimecres de cada Setmana una tribuna oberta al *Catòlic*. Per la categoria de la veu dels conferencians i pel contingut i diversitat de temes tractats, bé podria qualificar-se aquesta tribuna com una autèntica universitat desplaçada setmanalment des del centre diligent de Barcelona fins a la capital inquieta del Garraf.

Organitzaren, a la vegada, la celebració anual d'unes *Setmanes de la Joventut*, que trencaren l'endormiscament de moltes consciències, i finalment -abans de la

finestra oberta del Vaticà II- sembraren la llavor d'algunes realitats posteriors: el *Butlletí d'Antics Alumnes i Amics de l'Escola Pia*, i el *Cine Club Vértice*, per exemple.

Considero que la paraula clau de l'actuació desvetlladora, primer, del Casimir Martí i del Ricard Pedrals, i, després, de mossèn Josep Dalmau i d'altres, a Vilanova, durant la dècada dels cinquanta, podria ser la paraula cultura, que en un sentit absolut hauria de recórrer tots els camins de la vida de la persona humana: des de l'acceptació o no acceptació d'un misteri i d'una transcendència fins a la lluita compromesa per a la recuperació d'un poble.

Considero que l'actuació dels esmentats eclesiàstics locals no fou amb la intenció de forjar futurs líders de partits polítics amb vista a l'ansiejada democràcia. Tenien clares les opcions personals dels individus i les varen respectar sempre. Sí que sabien que, fruit de l'esmentada actuació podrien sortir vocacions per a tots els gustos, sempre desitjant però que es produïssin amb un sentit més o menys palès de compromís i de servei envers la societat.

Precisament en el llibre recent (desembre 94) de Joan Gomis, *Memòries cíviqes (1950-1975)*, a l'apartat *relacions i viatges*, l'autor fa referència expressa de Vilanova i La Geltrú, on *jo hi havia anat -diu- algunes vegades per donar alguna conferència sobre algun tema de política internacional, i vés a saber si això es podia traduir en algun paper l'ADP (= associació democràtica popular de Catalunya) com a contacte obrer*. Cita seguidament el vilanoví Rafel Pujol -partícip important del moviment eclesial d'aquests anys que ens ocupen-, i mossèn Dalmau, antic vicari vilanoví.

Diria que, en definitiva, els primers eclesiàstics esmentats i els que seguiren la tasca iniciada, intentaren posar un llevat o un ferment de revulsiu superior dins d'un sector de la nostra societat vilatana. Què pretenien? Crear, potser un espai de consciència responsable -en tots els àmbits de la plural convivència- dins el cor d'uns joves ofegats pels vapors entumidors d'una llarga dictadura. Predicar, segurament, la bona notícia de la llibertat, de l'amor real, de la comprensió, del respecte mutu, de la solidaritat. Obrir, tal volta, una clariana de llum dins la foscor del moment. Abordar pràcticament els problemes cantelluts de la vida individual, tot introduint l'inexplicable "principi esperança" (Ernst Bloch, per què no?) i procurant, de totes les maneres, que la persona no es convertís en un element de casuística clàssica, sinó en una realitat de confiança transcendent.

Què hi pinta -hom podria ara preguntar- l'Armand Cardona Torrandell dins d'aquest quadre de colors plenament utòpics i d'inabastables dimensions? Significa *tout court* una realitat de presència permanent i indiscutible, que de cap manera estava renyida -dit d'una forma aparentment contradictòria- amb les seves pregones elucubracions cordials i amb els batecs essencials de la seva ment.

L'Armand fou bàsicament un entrenyable amic -de llarga, brillant, dialèctica, civilitzada i generosa conversa- del Casimir Martí, vicari de baixamar. L'Armand va acceptar immediatament el *sermó* únic de l'amor, que dóna una solució -difícil, però

insubstituïble- a les relacions entre la persona i el propi i singular entorn, i entre la persona i cada un dels membres que constitueixen la societat.

L'Armand -en aquest context- va ocupar, dues o tres vegades, la ja esmentada tribuna setmanal del *Catòlic*. El títol d'una de les seves intervencions -sense papers, naturalment, d'immediata consulta- va ser el del contingut següent: *evolució de les idees socials*.

L'Armand va ésser amic inseparable dels redactors del ja també esmentat *Butlletí d'Antics Alumnes i Amics de l'Escola Pia* (onze números: del maig del 56 al Nadal del 58), del qual -amb fina i característica ironia- feia esment amb paraules que treia del pòsit romàntic d'antic lector de la Biblioteca-Museu Balaguer: s'hi referia sempre amb el nom del *progreso editorial*.

L'Armand participà en tots els actes i preparatius de les *setmanes de la joventut*, que aviat varen voler ser contrarestades -sense èxit- per un determinat front de no sé què. Les esmentades setmanes, quatre en total, se celebraren els anys 1954, 1955, 1956 i 1957. Aquest darrer any fou precisament el de la primera exposició de l'Armand a Barcelona: a les Laietanes sota la direcció de Xifré Morros, i amb presentació de Sebastià Gasch.

L'objectiu primordial d'aquesta col·laboració a *Reembres* no és pas parlar dels vicaris, sinó evidentment evocar alguna faceta de la personalitat i vida de l'Armand Cardona Torrandell. No diré, per descomptat, que aquest moviment viscut pel Cardona jove determinés la seva vocació pictòrica, ni tampoc diré que els directors o responsables d'aquest moviment emmotlluessin la mentalitat i els sentiments del Cardona, que aleshores es trobava gairebé en un pur estat d'anonimat. Sí que diré, però, que l'Armand Cardona Torrandell va encaixar perfectament en el món de clarianes i esclatxes que, en aquells moments difícils, intentaren oferir els esforçats mossens.

Malgrat la seva extraordinària capacitat crítica, malgrat la seva ferotge independència, o -millor- potser gràcies a la seva extraordinària capacitat crítica, gràcies a la seva ferotge independència, l'Armand entengué perfectament la notícia pregona del missatge: els comunicadors -els valents i decidits vicaris- no eren ni normatius, ni preceptius, ni canònics; eren, simplement, evangèlics.

La realitat d'aquest capteniment -servida de la manera més objectiva possible- entroncava profundament amb la fibra, cordial i intel·lectual, de l'Armand. Malgrat les dificultats i incomoditats en l'ús de les formes en el tracte i relació interpersonal, l'Armand era un home que enyorava, racionalment i encara més sentimentalment, un paradís universal per a tothom sense distincions de cap mena. S'havia fet les mateixes preguntes d'un Albert Camus i de tota la colla d'existencialistes de la segona postguerra europea. No diré que el Casimir Martí pogués donar-li la resposta pertinent, però sí que l'introduïa a les vores del misteri i li facilitava el coixí d'un diàleg especulativament coherent i, a la vegada, distés i apassionant.

L'Armand era un home que somiava la utopia absoluta vorejant-la contínuament amb el dolor contrastat de la tragèdia dels altres. Diria que, en aquesta època

vilanovina evocada, l'Armand trobà corroborat el seu íntim i natural sentit del valor comunitari de la vida i, al mateix temps, va entendre teòricament les contradiccions d'una difícil pràctica del viure sense l'assumpció d'uns compromisos permanentment renovats.

Em sembla que la pintura de determinats cicles de l'Armand, i, segurament, la seva obra conjunta confirmen aquestes divagacions, fruit del record d'una concreta freqüència i amstat. S'ha dit que la pintura del Cardona és una pintura merament intel·lectual. Més aviat diria que sí. Etimològicament es poden presentar els significats o accepcions següents: a) capir, comprendre i inferir el que hi ha i succeeix a l'entorn, i b) discernir, interpretar, apreciar i ponderar tot allò que, assimilat o no, demana una definició.

L'entorn -dins la seva obra- es concretava en rostres, testes, ulls, gestos, mans, gats, barques, carcasses, forques, arbres, paisatges: arrodonits i tancats. L'element definidor era la ratlla, inacabable i tortuosa, encerclant mirades, llàgrimes, pors, dolor, solitud, angoixa, desesper, interpel·lació davant del *fatum* i el malastre.

A l'Armand Cardona Torrandell, solitari conscient i total -de la qual situació procurava fugir fos com fos-, i recercador permanent de la vasta extensió de la pròpia consciència, li agradava evocar les interioritats dels íntims records, les idees suscidades en el moment creatiu de la lectura, les imatges de la visualització de cinema i teatre, els impactes -lírics o dramàtics- dels seus entusiasmes i dels seus atordiments. La perspectiva de la seva obra reclamava necessàriament, per tant, un camí de pregona i tenaç intel·lectualització.

Les èpoques -nominalment diferenciades- dels seus *retaules*, de *l'home d'Hiroshima*, dels *amants*, de les *numàncies*, dels *naufragis* potser que no són altra cosa -tanmateix, extraordinària- que una inacabable línia de ziga-zagues, dictada precisament pel dolor interioritzat de la injustícia que no minva. Hi preval gairebé sempre l'espai tancat, angoixant, atapeït, clos. Com a símbol es manifesta reiteradament el perímetre ben delimitat de la cavitat ocular. Sempre el mateix ull, sempre la percepció immediata del drama. La seva expressió plàstica és el fruit de la prèvia recepció, reelaborada en una ramalada de coïssor interior, de totes les tragèdies de la història. La brama diu que un crític barceloní -exactament, el Francesc Miralles-, quan tot just iniciava la coneixença i l'amistat de l'Armand, en la visita d'una exposició a la malaguanyada Pic Galeria, li va endevinar -amb gran astorament per part de l'artista- les darreres lectures, amb autors i títols, que havien inspirat cada una de les obres penjades.

Acabant ja, voldria pensar i manifestar que hi ha plena coherència i un enllaç total entre *això darrer* -la manera de produir-se artísticament l'Armand- i *allò primer* -el receptacle que emparà el seu juvenívol combat- del temps fosc esmentat de la dècada dels cinquanta, que a Vilanova va ésser durament assetjat per obra d'una subsidiària actuació eclesial. Voldria afegir també que, creativament, l'Armand Cardona Torrandell ha sabut incorporar contínuament, dins la seva obra, les lliçons apreses amb indiscutible apassionament. Això: l'Armand creador de fils i teranyines

volgudament conscients i solidàries, atent i sensible sempre als planys dels foragitats de la terra, coneixedor i burxador de misteris i enigmes imperiosament delimitats amb infinitat de ratlles i colors, personatge interiorment habitat i externament deshabitat, solitari, abrandat, testimoni, *company* i protagonista total -també maleït?- d'una època potser més trasbalsada que mai. I, per descomptat, personatge arrelat - en la mesura del possible- a la vila, i sensible a la veu dels homes honestos que varen intentar harmonitzar, en testimoniatge de la pròpia i col·lectiva consciència, el batec del cor amb la sembra de les paraules nodridores; les del Casimir Martí, les del Ricard Pedrals, les del Josep Dalmau, amics sempre -intel·ligents i comprensius- de l'irrepetible Armand.

Com a cloenda definitiva voldria demanar permís per a una *digressió*, que no considero massa inoportuna, i que es fa naturalment a favor del nostre personatge. Per descomptat, des de la més absoluta manca de representativitat, demanaria -ara que està de moda el tema *biblioteca popular* cercant l'aixopluc d'algun representatiu prohòmic local- no el nom del Cardona per a la renovada i ampliada institució de la Plaça de la Vila, sinó un petit bust de l'Armand -com a símbol de fràgil homenatge a tots els lectors, humils, empedreïts i anònims, del conegut ens municipal-, que hauria d'ubicar-se sens dubte a l'originària Biblioteca-Museu de l'il·lustre compatriota don Víctor Balaguer i Cirera. Segurament -ho dic amb el més gran respecte- que, a l'altra galàxia, a hores d'ara, ambdós singulars personatges -don Víctor i l'Armand- ja s'hauran presentat els respectes i ja hauran celebrat més d'una animada tertúlia sobre l'excitant tema del nostre *palau de la lluna*, segons feliç versió de Pere Tàpies.

Vilanova i la Geltrúva, 8 d'abril de 1995.